

1939. évfolyam tárgymutatója.**Költemények.**

Báró József: Ének Tiboldi Istvánról	— — — — —	215
Buzogány Sárika: Vihar	— — — — —	160
Dobai István: A tetőn	— — — — —	45
Dull Lászlóné: Kenyér és bor	— — — — —	77
— — Palást	— — — — —	137
Fekete Lajos: Szegény falusi pap éneke a városban	— —	233
Izsák Domokos: Hitem tornya	— — — — —	27
— — A képzelet papja	— — — — —	126
Kölcsey Ferenc: Remény, emlékezet	— — — — —	2
Kénosi N. Ferenc: Február utolsó napja	— — — — —	51
Nemes Nagy Mártha: Fohász	— — — — —	81
— — Szívhegedű	— — — — —	161
Vári Magda: Az élethez	— — — — —	45

Vallás és erkölcs köréből.

Benczédi Pál: Az unitárius hit ereje	— — — — —	31
— — Husvétii ima	— — — — —	66
— — Népegyház	— — — — —	126
— — Hit és cselekedet	— — — — —	166
— — A mi mindennapi kenyérünket	— — — — —	182
Bodor András: Vallásos nevelés	— — — — —	183
— — Az ifjuság lélektani fejlődése	— — — — —	209
— — Karácsony	— — — — —	225
Channing—Krizsa: A ker. vallás elemei	— — — 11, 28, 46,	78
Kozma Miklós: Ki látja meg az Istent?	— — — — —	9
Kővári Jakab: Áldássá vált csapás	— — — — —	23
Péter Rózsa: Mit ér nekem a szentírás	— — — — —	96
Peabody—Szent-Iványi: A szentlélek elleni bűnök	— — —	105
R. Filep Imre: Az új német vallásos reformáció	— — —	70
Dr. Varga Béla püspök: Új évi üdvözlés	— — — — —	1
— — Konfirmáló ifjakhoz	— — — — —	111
— — Levél a keblí tanácsosokhoz	— — — — —	205
Ürmösi Károly: Dr. Boros Györgyné sirkövénél	— — —	191

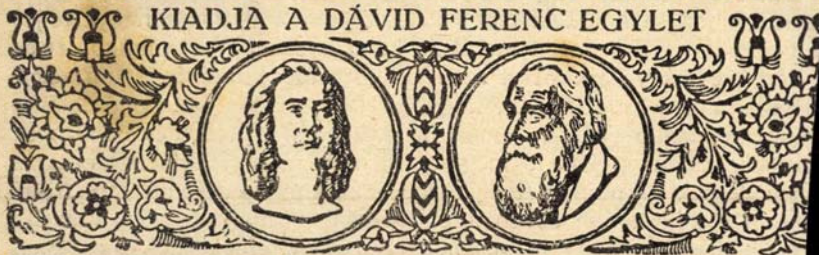
Történet, életrajz és rokonneműek.

Benczédi Pál: Varga Dénes	— — — — —	5
— — Az új róm. kath. püspök	— — — — —	10
— — V. Kádár József	— — — — —	49
— — Dr. Gelei József a magyar Tud. Akad. tagja	— —	92
— — Miért alapította Dávid Ferenc az unitárius vallást?	— — — — —	202
— — Az 1939 évi Főtanács	— — — — —	237
— — D. F. E. munkássága Kolozsvárt	— — — — —	238

UNITÁRIUS KÖZLÖNY

A VALLÁSOS ÉS ERKÖLCSOS ÉLET ÉBRESZTÉSÉRE

KIADJA A DÁVID FERENC EGYLET

Alapította: DR. BOROS GYÖRGY.

Öfelsége II. Károly király.

— A miniszterelnök beszámolója nyílt és tiszta képet adott mindarról, amit véghezvittünk. Az állam új, erős alapjai letétettek. Minden jéhiszemű embernek el kell ismernie, hogy nagy erőfeszítések törté-

Öfelsége újévi beszéde.

Az 1938 esztendő a nemzet történetében aggodalmakkal teli évként lesz feljegyezve, de a megújodást és a nemzeti újjáéledést is fogja jelenteni. Az elmúlt évben egyetlen vezérgondolatom volt, mit az új alkotmány kibocsátásával is bizonyítottam: — Románia megmentése. Nemcsak gondolat ez, de jelszó s messzehangzó kiáltás is. Különös öröömre szolgál, mikor látom, hogy országom egyhangú szavazattal válaszolt a felhívásra és teljes lelkesedéssel csatlakozott a Nemzeti Újjászületés Frontjához. Megállapítom, hogy boldogító jel ez, mely bebizonyítja, hogy a mi országunk egészséges és lángoló hittel válszol azok felhívására, akik javát óhajtják, ugyanazzal a magasztos gondolattal, mely kormányomat is áthatja.

No. D. F. E. Parochia Unitaria
 Pietrôasa p. Moldovenesti J. Turis

II

tek. Minden elmuló nap megmutatja a nagy munka eredményét. Mint-hogy mindez ily élénk ritmusban teljesedett be, egyre erősebben kezdünk hinni az új idők új jelszavában : munka ! Az idő nem várja be az embert. Kötelességünk, hogy lépést tartsunk vele és segítsük egymást erkölcsileg és anyagiakban a kijelölt uton. A jó pénzügyi helyzet lehetővé tette az eddig sohasem észlelt erőfeszítéseket s az általános megújulásnak alkalmából kötelességemnek tartom, hogy teljes meggyőződéssel köszönetet mondjak kormányomnak a munkáért és elért eredményekért. Most az 1939 esztendő küszöbén szem előtt tartanunk a tanulságokat, hogy hittel és meggyőződéssel tekintessünk a holnap elé. A munka megkezdődött s kétkedés nélkül kell folytatassuk. Nem engedhető meg egyetlen pillanatnyi szünet sem az ország megerősödésének és nemzeti megerősödésnek annyira szép útjában. Mindezt a román kötelessége ebben a pillanatban — melyben sok veszélyt kell elhárítani — hogy tekintsenek el személyi érdekeiktől, és egyetlen gondolatban, vállalva dolgozzanak a nemzet megerősítése érdekében. Mindnyájan megértők kell legyünk, mert csak általános megerősödés és virágzás által találhatják meg egyéni védelmük és szükségük kibontakozását. Csak egészséges és virágzó közösségben található meg mindenki a boldogságot és a nyugalmat. A holnap országában nem létezhet oly egyéni érdek, mely nincs összhangban a haza közhasznú érdekeivel. Az ország konszolidálása kötelesség a történelemmel szemben, melyekért annyi véres áldozatot kellett hozni, vállalva az európai civilizáció fejlődésében a legnagyobb szerepet. Ennek a dicső múltnak nevében, az ősök áldozatkészségének nevében, kik a múltban annyit szenvedtek a román nép létérékéért — kell nekünk és azoknak, akik utánunk következnek harcolni és egyesülni, hogy a dicsőséges örökség megvédhető legyen minden ellenséges veszéllyel szemben. Ha Románia akart és ma is tovább akar haladni a számára kijelölt szebb és jobb uton, legyen áthatva a megértés szellemétől, hogy az új épület az áldozat alapjain tovább emelkedjen. Mert az ősök sírjain épül a jövő. Az a tény, hogy a román nép a századok folyamán szembe szállott annyi veszéllyel, anélkül, hogy veszített volna életerejéből, bizonyítja ezt s a nemzeti büszkeség kezessége jövőnknek. Volt idő, mikor a civilizáció sikerének érdekében tul kellett tekintenünk az ország határain. Ez már a múlté. Anélkül, hogy leértékelnénk a mások által elért eredményeket, nyíltan büszkélkedhetünk a saját kereteink között elért eredményekkel, úgy kulturális, mint anyagi téren. A mi hatalmas sikereinket a legteljesebb hazaszeretet szülte. A mi ipari termékeink kezdik beföldteni összes szükségleteinket. Legyünk büszkék arra, ami román. Siessünk az ország segítségére, bátorítva és felhasználva a nemzeti termelést. Minden állampolgár, aki méltó erre az elnevezésre, büszke kell legyen arra, hogy román.

Románia természeti kincseinek kiaknázása egyike a holnap legelengedhetetlenebb szükségességeinek. Nem engedhetjük meg, hogy annyi kincs paragon heverjen. A fejlődéshez új eszközökre van szükségünk, ezeket az eszközöket meg kell találni. Más téren is kézzel fogható eredményeket kell az elkövetkező évben produkálni, mint a mezőgazdaság, közlekedési utak és a közegészség. Az elmúlt év szép

megvalósításai mellett folytatni kell a kampányt a termelés fokozására és a parasztok felvilágosítására. A földnek a nagy agrárreform nyomán való szétforgácsolódása folytán a román mezőgazdaság jellege alapvetően megváltozott.

— Át kell térni az intenzív gazdálkodásra, a föld összes termékei terén. A közlekedés terén energikusan kell az utak és vasutak megjavításának programját megvalósítani és kiszélesíteni. Van még e fejlődésnek egy vonatkozása, amelyről nem szabad megfeledkezni: a turisztika. Minél jobb és modernebb közlekedési utak lesznek, annál többen jönnek majd az országba, hogy lássák és megismerjék az ország csodálatos látványosságait. Először azonban nekünk kell megismernünk ahhoz, hogy másokkal megismertethessük őket. És aki bennünket megismer, az szeret is. Am egy ország nem prosperálhat akkor, ha gazdaságilag nincs szinkronizálva a lakosság egészségi állapotával. A tuberkulózis, malária, gyermekhalandóság sűrű rendeket vág. Ezen a téren nagyon sok tennivaló van.

— Ime néhány pont abból a munkaösszességből, amit ki kell fejteni a nemzeti megújulás művében. Tudjuk, hogy azok, akik a munkára elhivatnak, egy pillanatilag sem fognak tévővázni e műben, amelytől a mi egész jövőnk függ.

— Kívánom, hogy minden román bizalommal nézzen országa jövője elé, higgyen azokban, akik a közügyeket vezetik és én vagyok az első, akinek nincs más óhajom és célom, mint az ország békés fejlődése. El vagyok határozva arra, hogy mindannyiok együttműködésével befejezem Romániának jobb nemzeti életben való megújulásának művét. Gazdasági megújulás kell, de erkölcsi megújulás is. Nem szabad lennie olyan románnak, aki ne álljon teljes odaadással a cél szolgálatában.

Az én erőfeszítéseim és az állam vezetőinek erőfeszítései annál könnyebbek lesznek, ha érezni fogjuk, hogy az egész nép támogat ebben a munkában. Az ország ujjaépítése kitarással, energiával, felelősséggel és igazságossággal, de a nemzet lelki ösztönzésével is kell, hogy megvalósuljon. Valamennyien egyesülve s egyenesen előre nézve, győzni fogunk és ebből az Isten áldotta országból a legboldogabb és legvirágzóbb országot fogjuk csinálni.

Köszönöm szentséged meleg szavait. Köszönetet mondok mindazoknak, akik az elmúlt évben szeretettel dolgoztak Románia megerősítésén. Kérem a Mindenhatót, adjon országomnak bőséges, nyugodt esztendőt és mindenkinek egész szivemből boldog újévet kívánok.

Egy rokonfelekezeti ünnep Indiában.

A mesés Kelet-Indiában van velünk egy rokonfelekezet: a Bramah egyház. Ez az egyház bramaizmusból nőtt ki; felismerte az Istenségben a szeretetet, az Isten atyavoltát és kihangsúlyozza az emberszeretet elvét. Az indiai próféták mellett elismeri Jézust, mint a vallásosságnak egyik legnagyobb szellemét. Ennek a felekezetnek egyik alapítója *Keshub Chunder Sen* volt (a másik *Rabindranath Tagorénak*, a Nobel-díjas nagy bölcselőnek és köl-

IV

tőnek atyjaa: *Devandranath Tagore*). A *Keshub Chunder Sen* által alapított Bramah egyház mintegy 400 egyházközséget számlál tagjai sorába. A vezető emberei között sok kiváló van, akik India bölcsességét a Jézus tanaival össze tudják egyeztetni. E felekezet együtt működik már régóta az unitáriusokkal. A nemzetközi unitárius mozgalmakban mindenkor részt vett és részt is vesz. Az alapító *Keshub Chunder Sen* születésének 1938 évi november hó 19-én volt 100-ik évfordulója. Indiában a Bramah egyház bensőséges ünnepséget rendezett ebből az alkalomból.

A *Keshub Chunder Sen* bölcs mondásaiból a következőket idézzük.

Sokszorozd meg a szent hajlamokat a lelkemben, a te szent lelkednek a belém lehelésével és segíts meg, hogy kövessem ezeket a fölébresztett hajlamokat.

I.

A hit egyenes látomás; a hit látja az Istent és látja a halhatatlanságot.

A hit örvendez a minden áldással teljes Istenben; végtelen örömét leli az Isten iránt való szolgálatában.

A hit arra segít, hogy Istennek alárendeljük teljes valónkat. A hit állandó haladás az ég felé.

II.

A vallásos haladásban az első lépés az *Istenben való hit*. A második lépés: az imádság.

Az imádságnak kell, hogy a kezdete legyen a *vallásos életnek* — ez a kulcsa az Isten országának.

Midőn az egyéneknek egy csoportját az igaz *Istenben való hit* ihlette meg, a hitnek és érzelemnek közössége egy új nagy ujjászületett társas életben tartja össze... Amidőn az ő szent lelke ilyen hiten át munkálkodik, áthatja az egyéni és nemzeti ujjászületést, minden szívben, minden családban és a föld minden nemzete közepette megalapítja Isten országát.

III.

Az Isten szava rövid, egyszerű és édes.

A szó, a betű egyszerű hangzása.

Az ő kijelentése nem egy könyv, hanem egy hatalom. Tiszán szellemi ráhatás. Isten szent lelkének ihletése és hatása.

Az égnék fénye leszállott a mi földi hazánkra. Mindnyájan dolgozzunk és imádkozzunk, hogy ez a világosság ragyogjon mindig fényesebben a tökéletes nap felé, hozzon örömet, békét ez áldott földön levő minden otthonba!

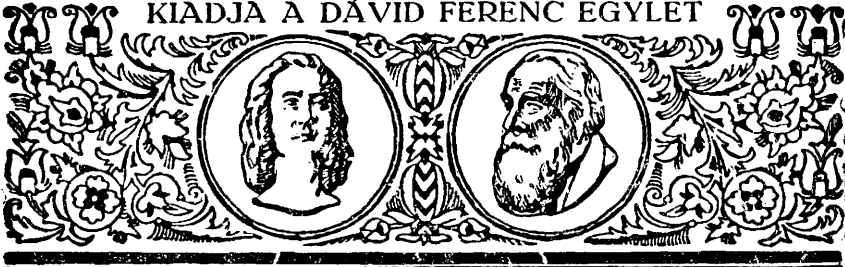
IV.

Ime, a szenteknek és prófétáknak minden családja egyesült egymással és az Urral... Mestereink mind egyesültek... Hogyan ragyognak mindnyájan a Központi Napban és hogyan sugározzák ki az ő dicsőségét.

B. P.

UNITÁRIUS KÖZLÖNY

A VALLÁSOS ÉS ERKOLCSOS ÉLET ÉBRESZTÉSÉRE
KIADJA A DÁVID FERENC EGYLET

Alapította: DR. BOROS GYÖRGY.

Új évi üdvözllet.

Vigyázzatok, álljatok meg a hitben, legyetek erősek.
Minden dolgokat szeretetben menjen végbe.

I. Kor. XVI. rész 13, 14 v.

Kedves Atyámfiai!

Pál apostol idézett szavaival szólok hozzátok az új esztendőben. Olyan ez a felhívás, amelynek időszertisége nem mulik el soha, ma azonban úgy érzem különösen időszerű.

A világ minden részein folyik a versengés és a vetélkedés a népek és nemzetek között. Békéről sokat beszélnek most is, de minden pillanatban vitás kérdések nyomulnak előtérbe, amelyek azzal fenyegetnek, hogy felborítják Isten áldott békéjét. A népek egymás iránt való féltékenysége, gyanakodása, korunk beteges tünetévé kezd válni, s hogy hova jut el az emberiség ezen az uton, senki sem tudja megmondani. Azért megszívlelendő az apostol figyelmeztetésének első szava: Vigyázzatok!

A figyelmeztetés második része már megmutatja, hogy mi a legerősebb fegyver, amellyel védekezhetünk a körülöttünk zajló veszedelmek ellen. Álljatok meg a hitben, azt mondja az apostol. Ha nincsen hitünk abban, hogy a becsületes és szorgalmas életnek meg lesz a jutalma, hogy az Istenben való erős bizodalomnak meg lesz az eredménye, akkor szomorú lélekkel mennének neki az új esztendőnek. De hinnünk kell az igazságos Isten végzetlen jóságában és irgalmasságában, s hisszük azt, hogy mindannak teljesednie kell, ami összhangban áll az Ő akaratával és bölcsességével. Enélkül a hit nélkül nincsen életünk, nincsen jövőnk. Ez az az egyetlen erő, amely megtarthat bennünket a viha-

rok között. Ápoljátok és gondozzátok azért a lélek életének fenn-tartó elemét: a hitet, s gondoskodjatok és áldozzatok az unitárius anyaszentegyházért, amely a ti hiteteknek erős vára kíván lenni, s annál erősebb lesz, minél inkább magatokhoz ölelitek s sziveitek melegével melengetitek. Százszorosan adja vissza nektek azt, amit ti ti adhattok neki.

Hogy a ti ellenálló erőtök megerősödjék és megizmosodjék, azért van szükség a szeretetre, amelyre az apostol ilyenképen figyelmeztet: minden dolgotok szeretetben menjen végbe. A szeretet olyan az emberek életében, mint a vakolat az épület kövei között. Erős és összetartóvá teszi, megszilárdítja, hogy a kövek szét ne hulljanak. A mi együttélésünket is csak a szeretet táplálhatja és tarthatja fenn. Ahol egyetértés és szeretet uralkodik, ott minden gyarapodik, termékeny és gyümölcsözővé lesz. Ahol gyűlölet, önzés, kicsinyesség és széthuzás van, megbomlik az egység, s minden közös alkotás elsorvad.

Pál apostol figyelmeztetése magában foglalja az egyes ember lelkiéletének és a közösség együttélésének legfontosabb két feltételét a hitet és a szeretetet. Legyen ez a kettő a mi vezérlő gondolatunk az elkövetkezendő új évben, s akkor nem lesz elkopott és köznapi szólásmóddá a jó kívánság: Boldog új esztendőt!

Kolozsvár, 1938 évi december.

Atyafiságos üdvözlettel:

Dr. Varga Béla,
unitárius püspök.

Remény, emlékezet.

Éltünk rögzös határain
Két géniusz vezet,
S felleg borulván útain,
Nyújt mindegyik kezét;
De bár tekint biztatva rád,
Vigasztalást egyik sem ad:
Remény s Emlékezet.

Emlékezet lebegteti
Szárnyát a mult felett,
S bús képzetekben rengeti
Borongó kebeled;
Mult kedv után titkon epezt,
Mult kín között ismétsenyveszt,
S lelkedre hoz telet.

Kéklő lepelben messze jár
Előtted a Remény.
Magához int, de meg nem vár
Tovább tovább lengvén.
Smíg lepkeszárnyát kergeted,
Lezúg hiában életed,
S állasz pályád szélén.

Rosszat ne félj, s ne kívánj jót
Mult és jövő közül;
Öleld meg a Jelenvalót,
Mely játszik és örül;
S bár ködbe néha burkózik,
De színe gyorsan változik
Aján mosolygás ül.

Kölcsey Ferenc.

Új évi szózat unitárius testvéreinkhez!

Új év beköszöntével rendesen visszaszoktunk tekinteni az elmúlt esztendőre. Az utóbbi években nem mondhatjuk el egyházi életünkről, hogy az csendes és nyugalmas mederben folyt le, nemcsak eseményekben és változásokban, hanem emóciókban is elég gazdag volt.

A világháború befejezte után elvesztettük hazánk megszo-
kott anyagi támaszát. Papjaink egyetemes kongrua nélkül, iskoláink pedig mind mai napig anyagi segítség nélkül maradtak. Az egyháznak jelentős mezőgazdasági és erdőbirtokát az agrárreform elseperte, pénzvagyonában a pénz értékének és vásárló erejének állandó csökkenése, a pénzbevéltás, konverzió és bankkrízis folytán megsemmisítő csapás érte, itt-ott csak vagyonroncsai maradtak. Valósággal új életet kellett kezdeni, a vagyonroncsokat összeszedni, átcsoportosítani, jövedelmezővé tenni.

A világháború kitörése óta épületeinkkel nem sokat törődünk, nem javítottuk. Lehet-e csodálni azt, ha ennek folytán épületeink hihetetlenül gyenge állapotba kerültek, éppen Kolozsvár egyik legértékesebb utcájában, féltett kollégiumunk, templomunk szomszédságában. Az utóbbi két évtizedben, hogy úgy mondjam, teljesen a készből éltünk, nem pedig a jövedelmeinkből.

Nem hiszem, hogy akadt volna egyházáért aggódó, egyházat féltő olyan unitárius ember, akiben nem ébredt volna fel a parancsoló szükségesség érzete, hogy valamit már tenni kell, nem várhatjuk, hogy a sült galamb a szájunkba repüljön, hisz egyházunk fennmaradásához az anyagi alap is nélkülözhetetlen.

Ezek a körülmények érlelték meg az új építkezés elhatározását. S az épület pár hónap alatt már fedél alatt van; sztereije, földszintje, első emelete átadva a bérlőknek s a tavasz folyamán bérbeadhatóvá válik a még hátralevő három emelet is.

Voltak-e nehézségek az építkezésnél? Persze, hogy voltak! Meg volt-e hozzá a pénzszekrényben a fedezet? Persze, hogy nem volt meg, mert a pénzügyi fedezet jelentős részben bevárandságokra volt alapítva. De ez nem is lehetett másként. A mai világban senki sem tart magánál készpénzt, nincsen bizalma a pénz vásárlóképességének állandóságához s egyházunk sem gyűjtötte össze a szükséges készpénzt, hogy csak azután kezdjen az építkezéshez.

Anyagi helyzetünkről és erről az építkezésről csak azért tettem említést pár szóban, hogy ezt is példának hozván fel, visszatérjek egyházi belső életünk fonákságaira. Sokan vannak, akik állandóan kritizálnak, minden teremtő és előmenetelt jelentő eszmét kikezdenek, a megvalósulás elé akadályokat gördítenek, húznak és halasztanak, csakhogy valaminek a megvalósulását elgáncsolhassák. Ha a vita elmérgesedik, jönnek a személyeskedések és gyanusítások, pedig elsősorban azok kell önrevízió alá vegyék magukat, akik a legkönnyebben gyanusítanak.

Magam is azt tartom, hogy a megbizhatatlan vagy tehetetlen, a közösségre káros embereket el kell távolítani. Akivel szemben megingott a közbizalom, önként adja vissza megbízatását. De csupán öncélből, egyéni érvényesülési vágyból, ellenszenvből vagy haszonlesésből senkit kikezdeni nem szabad. A kritika alkalmazása szükséges és helyes, de csakis akkor, ha a kritizáló őszintén jankarú és ~~am ro~~ rombolni akar. Rombolni könnyű, de a romokból új épület ~~em ro~~ ^{melni} felelte nehéz!

Ha az egyes szellemi jeleket nem kiméli a kritika és személyeskedéssé törpül, ám tegye, ez lezfennebb nem keresztényi cselakédet; a megtámadott védekezni tud. Ellenben, ha egyházi ügyekkel foglalkozik valaki, ha kifogásol, ha kritizál, ha gyanusít, mind ezt csak úgy tegye, ha előbb számot vetett azzal, hogy kijelentései egyháza érdekeit nem sértik.

Az egyház mindannyiunkból tevődik össze és az egyháztagok közötti küzdelem és ellenségeskedés áldozata mindig az egyház.

Szeretném, ha az új esztendőben több szeretetet, több megbecsülést, több jóakaratot, több önzetlenséget látnék egyházi életünkben, mert ez csak a szebb jövőnek, a megerősödésnek és az előmenetelnek lenne a kezdete.

Dr. Gál Miklós,
főgondnok.

Ha a fecske levert fészket ismét újra és újra tudja rakni s legfőlebb az üldözésen okulva, más eresz alatt keres védelmet; rommá dőlt életterv vagy vesztett vagyron miatt miért csüggedjen el épen az ember, ki egyedül bir értelemmel s egyedül hisz a Gondviselésben?

Kemény.

Minden emberi bölcsesség legfőlebb oda vezet, hogy az ész kedélyünk felett teljes uralmat gyakoroljon, de a vallás és ész és kedélyhez egyaránt szólnán a kettőt harmoniába hozza. Ezért a vallás tökéletesen pótolja a filozófiát, de a filozófia sohasem pótolhatja a vallást.

Gyulai Pál.

Az Isten nem emberi alak, ki idegekkel érez, haragot félretesz, bosszút áll, megtorol, büszkeségének áldozatot követel. Ilyen Isten mi nem hiszünk. De az az Isten, akit mi hiszünk, az az örök rend! Aki az ellen fellázad, a természet atomjait, a világalkotó elemeket hívja fel küzdelemre. A csatára hívja fel a telet és nyarat, a vér melegét és a számok csalhatatlanságát, a vegytan alkotó hatalmát, a közvéleményt, a históriát, a logikát, az emberiséget és mindent, ami legyőzhetetlen: amiben istenerő lakik.

Jókai Mór.

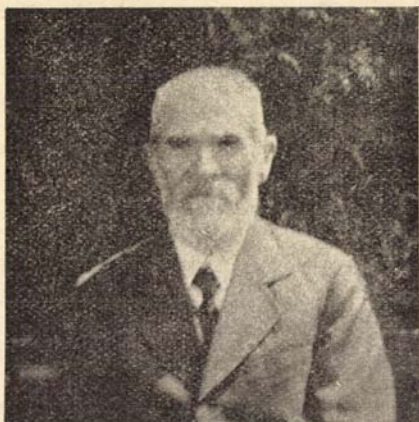
Tapasztalást pénzért venni vagy hagyományképen kapni nem lehet — fizetni kell azért mindig és mindegyiknek; a különbség csak az, hogy egyik minden testi szerencsését s lelke egész nyugalalmát veszti a tapasztalási alkuban, másik pedig a veszedelmes vásárból meg birtokának egy részét megmenti.

Széchenyi.

Varga Dénes
1851—1938.

Mult év december elején szomorú hírt hozott a posta Tordáról: dec. hó 4-én, este, 87 éves korában, csendesen elhunyt *Varga Dénes* nyug. gimnáziumi igazgató, püspök urunk édes apja.

Varga Dénes már régóta nyugalomba vonulva élt és magas kora ellenére minden ügy iránt érdeklődött, az istentiszteleteken minden vasárnap hűségesen részt vett. Ugyanez a vallásos buzgóság hatotta át férfi korában is. A nyári szünidőkön lerándult szülőfalujába: Székelyszentmihályra és ott mindenkor buzgó, példaadó látogatója volt az istentiszteleteknek.

Varga Dénes.

Abban az időben született, amikor egyházunk egére az osztrák elnyomatással a legsötétebb felhők borultak. Azonban a költővel ő is hitte és hitében nem csalódott: „Megvirrad még valaha; Nem lesz mindig éjszaka.“ A virradat lassanként jövőgetett és azalatt ő tanulmányait folytatta. Szülőfalujában az elemi iskolát, Székelykeresztúron és Kolozsváron pedig középiskoláit végezte. Teológiai tanulmányait szintén Kolozsváron kezdte és Londonban a Manchester New Collegeban fejezte be. Londonban 1879—1881 iskolai években tanult. Hazajövet a tordai gimnáziumban nyert munkateret, mint a történelem- és földrajz tanára, később pedig a gimnázium igazgatója. A gimnázium megszűnte után a tordai állami főgimnáziumban folytatta tanári munkásságát. Mint ilyen vonult nyugalomba.

Ha a tanári pályán működött is, de teológiai műveltsége meglátszott rajta mindig. A „Keresztény Magvető“ lapjai, egyházi életünknek, tudományos munkásságunknak ezek a szerény, de annál határozottabb bizonyítékai, megőrizték az ő teológiai képzettségéről bizonyosságot tevő tanulmányait is. Első tanulmányaiiban a Manchester College-ról (Ker. Magv. XVI. k., 162 l.), azután az angol istentiszteletekről, szertartásokról, ünnepekről fest élénk képet (Ker. Magv. XIX. k., 80 l.); azután az összehasonlító teológiáról értekezik (Ker. Magv. XX. k., 275 l.). Azután a Pál apostol tanairól jelent meg négy jeles tanulmánya (Ker. Magv. XXI. és XXII. k.). Nehány fordításon kívül még a tordai középiskola újjáépítésének történetéről tájékoztatja az olvasóközönséget (Ker.

Magv. XXIV. k.) Legnagyobb és legmaradandóbb értékű irodalmi munkája *A tordai gimnázium története*, mely 1908-ban jelent meg. Ez az alapos és gondos munka hű tükre az egyházát, hivatását szerető férfiúnak.

Varga Dénes egyike volt az egyház leghüségesebb munkásainak. A régi nagy unitáriusok ritkuló soraiba tartozott. Külföldi tanulmányai nemcsak tudását és műveltségét mélyítették és erősítették, hanem veleszületett vallásosságát is. A tordai temető magába fogadott egy értékes életet, mi pedig szegényebbek lettünk egy régi nemes unitárius személyiséggel. Emlékét azonban szívünkbe zárjuk. Meggyőződéssel hirdetjük, hogy feltűnésnélküli, szerény munkás élete az unitárius nevelés terén örökkévaló értéket termelt.

B. P.

A halál.

Ha majd a halál kopogtat egy napon ajtódon, mivel fogsz áldozni neki?

Oh, elébe rakom vendégemnek éltem teli edényét — tőlem üres kézzel soha ne távozzék.

Őszi napom, nyári éjmem egész édes szüretét, munkás életem aratását, kései tallozását mind elébe rakom, ha napjaim beteltével kopogni jön a halál ajtómon.

* * *

Az idő.

Sok tétlen napomon emésztém magamat az elpocsékolt idő miatt. Pedig nincs elveszett idő, Uram, Istenem.

Éltem minden percét te tartod kezvedben.

A föld szívébe rejtve, csirába szökkentet a magot, virággá a bimbót és gyümölcscsé a virágot.

Fáradtan aludtam nyugvóhelyemen. Ugy képzeltem, megállt minden munka. Reggel felébredtem és a kertem teli volt csodálatos virágokkal.

Rabbindranath Tagore,

A boldogság megszerzésére szorgalom kell és türelem, megtartásához pedig mérséklés és óvatosság. Lassan és lépésenként megyünk fel a lépcsőn, de egy pillanatban leeshetünk róla és tele sebbel és fájdalommal érjük a földet.

Hebbel.

Isten olyannak alkotó az emberi szívet, hogy az állandó megalégedését ne az élvezetben, hanem csak a törekvésben találja. Nem egyedül mindennapi kenyerét, de a szerencsét is csak homloka izzadságával keresheti az ember. Mint a felhők, melyeknek csudálatos formáin, s a nap sugáraitban ragyogó szélein gyönyörködünk; ilyen többnyire minden, mi után vágyódunk, szép, de csak a távolban. Nem amit ád, de az, amit ígér, teszi gazdaggá az életet.

Eötvös.

Memzetközi vasárnap (január 8-án).

A szabadelvű keresztények nemzetközi szövetségének elnöke Dr. Louis C. Cornish utban van a Philippi-szigetek felé, hogy ott Gregorio Aglipay püspök vezetése alatt álló szép számú liberális csoportot meglátogassa. Mielőtt azonban az Egyesült-Államokat elhagyta volna, Kaliforniából elküldi üzenetét a szabadelvű keresztény világnak, az 1939 január 8 án tartandó nemzetközi vasárnap alkalmából.

Már egy jó néhány év óta szokásba van, hogy az év első vasárnapját, mint nemzetközi vasárnapot ünnepli meg egyházunk, mikor is megkívánunk emlékezni a világon szétszórva élő unitárius szellemben gondolkozó szabad keresztényekről. Jó volna azonban, ha ez nem csak egy hivatalos egyházi ünnep lenne, hanem ennek a napnak jelentősége átmenne a köztudatba a maga igazi mélységével és fontosságával. Mikor is szívünk összedobbanhat sok ezer hitrokonunk szívével szerte a nagy világban.

Dr. Cornish elnök ur izenete így hangzik a szabadelvű keresztény világhoz:

„Az Isten Atyaságában és az emberiség testvériségébe vetett hitünket újból kijelentjük. Az emberiség egységébe vetett hitünket mégegyszer feltárjuk előtte. Az egyes csoportok boldogulásáért mi újból felajánljuk a világon élő összes szabadelvű keresztények segítségét, mert hiszen mi mindnyájan egyek vagyunk.

Mikor a világbéke napja el fog érkezni hozzánk, amiért századokon keresztül imádkoztunk, annak egy erős nemzetközi érzésen kell felépülnie, azon a tudaton, hogy az emberiség összes gyermekei együtt egy nagy láthatatlan és örökkévaló közösséget alkotnak. Mi ezt az egyetemes testvériséget hirdessük és gyakoroljuk. Ennek a bizonyágtevője és végrehajtója a mi nemzetközi szövetségünk.

Midőn egy egyetemes vallás ki fog alakulni a földön, mely álma és reménye volt minden korok profétáinak, az ember azon törekvésén fog felépülni, hogy hasonlóvá váljék Istenhez. Szemben a tömeg ellenkezésével, álnoksággal, a gyűlölet orkánjával, mely napjaink megrontója, nem adjuk fel hitünk az embernek az igazságra való képességében.

Az egyetemes testvériség hirdetése, ennek az eszmének cselekedetekben való megmutatása vallásunk hivatása. És tanításunk ereje a mi igazságunk erejében van. Mellőzünk minden hiábavaló vitázást és mindazt, ami elnémithatná szavunkat és áldozzuk oda magunkat tökéletesen ama szent célnak, hogy a szeretet szellemét megvalósítsuk itt ezen a földön“.

Ez az őszinte elnöki izenet méltó, arra, hogy minden erdélyi unitárius lelkében gyökeret verjen és élő virágot hajtson.

Szánthó Vilma.

Püspöki intézkedés a nemzetközi vasárnappal kapcsolatosan.

Sz. 668/1938.

U. P.

*Körlevél lelkész afiainak 1939 január 8-án nemzetközi
vasárnap tartása tárgyában.*

A Nemzetközi Szabadelvű Keresztény Vallásos Szövetség elnökségétől felhívást kaptunk, hogy 1939 évben is január 2-ik vasárnapját, január 8-ikát szenteljük a szabadelvű kereszténység nemzetközi szellemi közösségének megünneplésére.

Mi erdélyi unitáriusok, mint a hit- és lelkiismeretszabadságosi anyaegyháza, örömmel kell, hogy ezt a felhívást fogadjuk. Jól esik tudnunk, hogy a szabadelvű kereszténység munkálásában széles e földkerekség csaknem minden országában vannak velünk együttérző, lelkesedő testvéreink, akikkel együtt hirdetni kell Isten Atyaságának és az emberiség testvériségének hitét. Rendületlen hittel kell, hogy bizzunk és reménykedjünk, hogy az evangéliumi kereszténység szeretetének lelke át fogja hatni a magyüldölködő és most egymással szemben álló népeket és nemzeteket.

E hitünket — Isten atyai jósága mellett — alapítjuk arra a tényre, hogy velünk együttérző, rokonszenvező testvéreink a világ minden táján hirdetik, kialudni nem engedik ez eszme lappangó tüzét. Hisszük, hogy el fog jönni az az idő, midőn ez a lappangó tűz ismét lángragyul és pünkösdi lánggal fog égni és ismét lelkesedésre gyújtja az evangéliumi lelki szabadságot, békességet, testvériséget szerető különböző nemzetek fiait.

Nekünk csüggednünk nem szabad, mert az emberek fiai közt nemcsak meglankadott a szeretet, hanem helyét adáz gyűlölség foglalta el. Maradjunk meg a Jézusi evangélium szolgálatában és a „nálunk letett drága kincset“ őrizzük meg. Bizzunk a Jézusi hasonlat igazságában, hogy „egy kis kovász erjedésbe hozza a tésztát.“

Evangéliumi igehirdetésünk legyen az az „erjesztő kovász“, mely az emberiség fejlődését, szellemi növekedését úgy áthatja, hogy az egész keresztény világ hittel vallja Jézus szavának igazságát: „Ég és föld elmúlnak, de az én beszédem soha meg nem semmisül.“

Ezen soha meg nem szünő élő hit hirdetésére hívom felelőkész atyámfiait.

Cluj-Kolozsvár, 1938 december 12.

Dr. Varga Béla,
püspök

Ki látja meg az Istent ?

Jézus tanítása szerint az Isten lélek s akik Őt imádják : szükség, hogy lélekben és igazságban imádják.

„Ép testben lakik ép lélek“, — mondja a példabeszéd. Nagy boldogság az emberre az ép test és az ép lélek. Nem sok ember dicsekedhetik ezzel. Azonban az épkéz-láb és a szem: ez a három is elég boldogság, mert szemlélhetjük a szép természetet : Istennek ezt a csodálatos remekművét, melyről az ő jósága és szeretete árad reánk, — gyermekeire. Ezek által gyűjthetünk sok szép és hasznos ismeretet, képesek vagyunk sok mindenféle hasznos munkára, ha ép lélek lakozik a testben.

Nagy hiány és fájdalmas érzést keltő a testi vakság; de még szánandóbb a lelki vakság. A testi vaknak az esze és szive még bizonyos jól eső megnyugvást, önbizalmat és öntudatot ad az élethez való ragaszkodáshoz s úgyszólván érzi az Istennek jó-ságát az embertársai könyörületeségében: de a lelki vak örökös nyughatatlanságban szenved Isten nélkül.

A szív, az a motor, amely az élet gépezetét működésben tartja. Nagyon kell vigyázni, hogy a szív állandóan jól működjék. Tisztán kell tartani, mint a motort. Gondosan kell őrködni, nehogy a nemtelen indulatok: harag, irigység és bosszu zavarokat idézzenek elő a tiszta erkölcsös élet folyásában.

Az emberi élet motorjának, a szívnek az ész a sofföre vagy vezetője. Az észnek kötelessége állandóan rendben tartani a szívet, az élet motorját. Ha a sofför a motort jó karban tartja, akkor könnyen halad az élet útján a tökéletesedés által Istenhez, a mi mennyei Atyánkhoz.

Valamint a motort állandóan tisztítani és olajozni kell: úgy az ember is állandóan tisztán kell tartsa a szívet és a jótettei olajával folytonosan táplálnia, mert Jézus, a mi Ildvezítőnk mon-dása szerint csak a tiszta szívek látják meg az Istent. Vagy amint Máté evangélista könyve 5-ik rész 8-ik versében írva van: „*Boldogok, akiknek szívek tiszta, mert ők az Istent meglátják.*“

Egy hajón utazott egy pap és egy magasrangú tiszt a többi utasokkal. A pap sokszor imádkozott, a tiszt mindannyiszor guny tárgyává igyekezett tenni a papot az utasok előtt. Egy reggel mindketlen fönn voltak a hajó fedélzetén. A pap imádkozott, a tiszt pedig egy látcsővel szemlélte a tiszta kék eget. A pap elvégezte az imáját és a tiszt pedig egy látcsővel szemlélte a tiszta kék eget. A pap elvégezte az imáját és a tiszthez így szólt: „Ugyan kedves uram! mit szemlél olyan hosszasan az azurkék égen azzal a nagyító lencsével?“

A tiszt röviden válaszolt: „Keresem az Istent.“

Erre a pap a következő felvilágosítást adta: „Jól teszi uram, csakhogy az a látcső nem alkalmas az Isten keresésére és meglátására.“ „Hogyne volna tisztelendő szent Atyám! hisz ez a legjobb angol gyártmány!“ „Még sem elég tökéletes ahhoz, hogy az Istent meglássa.“ „Hát hogyan láthatom meg?“ — szólt a tiszt.

„Boldogok a tiszta szívűek, mert ők az Istent meglátják“, — feleli Jézussal a lelkész. A tiszt észhez tért, mély gondolatokba merült és azon pillanattól kezdve a legnagyobb tisztelettel viseltetett a pap iránt.

Ebből világosan látható, hogy csak a tiszta szívűek láthatják meg az Istent és az Isten dolgainak végrehajtására is ahhoz értő tanult művészekre van szükség a lelki élet mezején.

Az Isten minden vallás felett áll. Minden vallás hirdeti az Isten örökkévalóságát, mindenhatóságát, mindenütt jelenvalóságát. Minden ember keresi és szeretné szemlől szembe látni.

Isten mindenütt és mindenben feltalálható, ami szép és jó. De leginkább láthassuk a jó tetteinkben, a tiszta erkölcsös életünkben és a jól nevelt utódainkban.

Ugy élj hát halandó, hogy szived, lelked tiszta legyen, neveld jól gyermekeidet s cselekedj jót!

„Boldogok a tiszta szívűek, mert ők az Istent meglátják.“

Közli Kozma Miklós hallgató Taar Géza
unitárius lelkész előadása után.

* * *

Az új római katolikus püspök.

Az erdélyi római katolikus egyházban csak most töltötték be a Gróf Mailáth Gusztáv Károly lemondásával megüresedett püspöki széket Vorbuchner Adolf volt nagyszebeni plébánossal s már is megüresedett a kath. püspöki szék, mert a teljes erejében levő Vorbuchner püspök beiktatása után rövid időre meghalt.

A pápa *Márton Áront* nevezte ki az elhunyt püspök helyébe apostoli kormányzónak, utóbb pedig római katolikus püspöknek.

Márton Áron katolikus püspök 1896-ban született Csikszentdomokoson. Javakorában levő székely ember. Erre a magas polcra Istentől nyert kiváló tehetsége és őszinte, mély keresztény vallásossága emelte. A világháboruban félbeszakította tanulmányait és mint katona végigharcolta a nagy háborút; több kintüzetéssel, mint főhadnagy szerelt le. Egyházi pályáján szépen haladt, miután 1924-ben pappá szentelték. Először Csikban, azután Marosvásárhelyen működött, 1934 óta pedig Kolozsvárt, mint a Katolikus Népszövetség igazgatója, nagy szervező képességéről tett tanubizonyosságot. 1936 év óta a kolozsvári plébánia vezetésével bzták meg és 1938 év végén már erdélyi római katolikus püspök.

Ez a kiváló nagy férfiú nemcsak a katolikus egyháznak, hanem egész Erdélynek is büszkesége.

Benne nemcsak egy felekezetnek a vezérét, hanem az igazi keresztény főpapot tiszteljük. Más felekezetekkel szemben mindig megértő és türelmes. A más felekezetekkel való viszonyát a következő nyilatkozattal állapította meg: „Ugy szeressük egyházunkat, hogy azzal másoknak ne ártsunk.“ Az ilyen szellemű emberek nemcsak a saját egyházukat építik, hanem azzal együtt az egész kereszténységnek tesznek szolgálatot. Az erdélyi római katolikus püspöki székbe éppen ilyen férfiú kellett. Hála az isteni gondviselésnek, hogy ilyen is jutott oda.

B. P.

A keresztény vallás elemei kérdésekben és feleletekben.

Az unitáriusok értelme szerint.*)

Engedjétek, hogy jöjjenek én hozzám a kis gyermekek, és meg ne tiltsátok őket; mert az ilyeneké az Isten országa. Márk 10, 14.

I.

Ki teremtett téged?

1. Engem az Isten teremtett.
2. Az Isten teremtette még a napot, a holdat és a csillagokat.
3. Ő teremtette a tengert s a szárazföldet; a folyóvízeket, a halmokat s a völgyeket.
4. Ő teremtette a füveket, fákat s mindent, valami a földön tenyészik.
5. Ő teremtette a madarakat, a halakat s minden egyéb állatokat, amelyek élettel bírnak.
6. Az Isten teremtett minden látható s láthatatlan dolgot a mennyen és földön.

II.

Mit adott neked az Isten?

1. Az Isten adott nekem életet, erőt s egészséget.
2. Ő adott nekem oly erőt, hogy látni s hallani, szagolni, ízleni és tapintani képes vagyok, azaz: ő adta nekem öt érzékemet.
3. Ő adott nekem oly erőt, hogy mozoghatok, vagy egy helyről más helyre mehetek. Ő adott oly tehetséget, hogy beszélhetek, vagy amit érzek és gondolok, szavaimmal kifejezhetem.
4. Ő adta nekem az okosságot s lelkiismeretet. Ő adott módokat és alkalmat arra, hogy értelmessé, jóvá és boldoggá lehessenek.

III.

Ezekén kívül még mit adott és ad neked az Isten?

1. Az Isten adta nekem jó szülőimet, tanítóimat, barátaimat és édes hazámat.
2. Ő adja nekem az ételt, italt, ruházatot s a nyugtató álmot.
3. Ő adja nekem a levegőt, melyet lehellek, a szép világságot, mely fénylik körültem.

*) Ez a káté úgy ment át a köztudatba, mint a Kriza János kátéja. Valójában a Channing E. Vilmos nagy amerikai unitárius lelkész kátéja a Kriza János kitűnő műfordításában. Név nélkül jelent meg. Az első határozott lépést teszi a modern unitarizmus felé XIX. sz.-ban. A könyv csaknem teljesen kifogyott. Minthogy sokan érdeklődnek iránta, folytatólagosan lapunkban közöljük.

4. Ő adta mind azt, valamit sajátomnk nevezek ; a mi földi életemet kellemessé s vidámmá teszi.

5. Az Isten ad nekem, ha jól és erkölcsösen élek, e földön lelki nyugalmat, a jövő életben pedig örök idvességet és boldogságot.

IV.

Mit gondolsz : vajjon lát e téged az Isten ?

1. Az Isten lát engem minden szempillanatban ; a legsűrűbb sötétségben szintugy lát, mint a legisztább napfényben.

2. Ő jól lát engem még akkor is, midőn elrejtett magányban vagyok, midőn emberi szemek nem figyelnek rám,

3. Az Isten jól tudja mind, amit érzek és gondolok, mind, amit titkon vagy nyilván mivelek.

4. Ő ismeri, mire van nekem szükségem, hallja, midőn segedelmet és oltalmát kérem, és áldásáért neki hálákat adok.

V.

Mivel vagy köteles az Isten iránt ?

1. Köteles vagyok az Isten iránt azzal, hogy őtet ugy képzeljem, mint mennyei legjobb Atyámat, és amit bírok, mind az ő ajándékának tekintsem.

2. Kötelességem jobban szeretni az Istent mindennél, valamit csak szerethetek a világon ; azon érzésben találni legnagyobb örömet, hogy engedelmes vagyok szent akaratja iránt s kedves vagyok előtte.

3. Semmitől sem kell oly igen rettegnem, mint Isten ő Felségét valamiképpen megbántani ; semmitől sem kell inkább őrizkednem, mint ő róla gondolatlanul szólni ; szent nevét hiába felvenni káromolni és esküdözni.

VI.

Mivel vagy még köteles az Isten iránt ?

1. Köteles vagyok az Istent imádni ; amik az életre és idvességre szükségesek, ő tőle kérni, kiváltképen reggel és estve.

2. Köteles vagyok Istennek hálákat adni mindennért, amit kegyelméből veszek, ha szintén fájna is az, ami rajtam történik.

3. Köteles vagyok Istenben bizni ; ő tőle a legjobbat várni mindenkor, ha kötelességemet hivem megteltem.

4. Köteles vagyok békével tűrni betegséget, fájdalmat s minden nyomorúságot ; az Isten bölcs akaratjának tekinteni a balsorsot, amellyel ő csak próbálni akarja gyermekét, ha igazán szereti-e őtet, mennyei szent Atyját.

5. Kötelességem rettegés nélkül várni haláloamat ; mert a halál csak a gonosz embernek lehet rettentő : az igaznak nem egyéb, mint az Atyához való menetel.

VII.

Milyen indulattal tartozol lenni embertársaid iránt?

1. Szülőimet tartozom szeretni, nekik szótfogadni, irántok a legnagyobb hálával, tisztelettel viseltetni, mert Isten után a legnagyobb jótevőim a szülőim.

2. Tisztelettel tartozom lenni mindazok iránt, akik nálamnál nagyobbak, idősebbek; tisztelnem kell főleg az öregeket, tanítóimat, jótevőimet, elöljáróimat; hódoló tisztelettel tartozom lenni az uralkodó, fejedelem vagy király iránt.

3. Testvéreimet, rokonaimat, minden más emberek felett tartozom megbecsülni, és velők igazságosan bántani.

4. Társaim és barátaim iránt köteles vagyok őszinte, hív és állhatos szeretettel lenni.

5. Honfitársamat tartozom szeretni: a haza javát tehetségem szerint előmozdítani; közterheit jó kedvvel viselni.

6. Idegenek, utazók iránt köteles vagyok igaz és vendégszerető lenni, s hazám becsületét diszes magamvisellete által külföldiek előtt is fenntartani.

7. Más hiten lévők iránt is köteles vagyok szives jósággal lenni; azt, ami előítők szent, nem gunyolni. Köteles vagyok igaz szeretettel s nemes bánásmód által bizonyítani meg, hogy az én hitem tiszteletre méltó.

VIII.

Minő tartozásaid vannak még embertársaid iránt?

1. Tartozom megbocsátni embertársamnak, aki engem megbántott; s ha én ta'álnék mást megbántani, tartozom tőle bocsánatot kérni.

2. Sajnálattal kellennem a rosszak és tévedők iránt; jóindulattal, szives részvétellel a szegényekhez, nyomorultakhoz, gyengékhez s amennyiben lehet, segíni rajtuk.

3. Kötelességem mindig igazat szólni: adott szavamat, eskümet, ígéretemet szentül megtartani; és senkit semmi módon és semmi szin alatt meg nem csalni.

4. Nem szabad elvennem, ami másé; sőt inkább arra kell törekednem, hogy más ember javát és szerencsáját előmozdítsam.

5. Nem szabad kegyetlennek és durvának lennem; nem szabad szántszándékkal senkinek kárt, fájdalmat, veszedelmet okoznom, még annak sem, aki engem megbántott és rosszamat akarja.

6. Általában azon kellennem, amennyiben lehet, hogy mindenki jól érezze magát körültem. Az Isten minden embernek adott erőt és tehetséget arra, hogy egy vagy más módon jót miveljen, s felebarátjainak használjon.

(Folytatjuk.)

A központi Dávid Ferenc Egylet munkája. Mult szá-
munkban beszámoltunk a Dávid Ferenc Egyletnek őszi felolvasó
üléseiről november hó végéig. December hó első hétfőjén *Gálfi*
Lőrinc teológiai tanár tartott igen értékes felolvasást a *Biblia és*
az unitárizmus címen. A tudós felolvasó a biblia tartalmáról, a
bibliáról való különböző felfogásokról emlékezett meg és kihang-
súlyozta azt a páratlan értéket, melyet a vallásosságra, különösen
a szabadelvű vallásosság szemüvegein keresztül nézve gyakorol.
December hó második hétfőjén pedig *Dr. Kiss Elek* egyházi fő-
jegyző, a Dávid Ferenc Egylet ügyvezető-alelnöke tartott szintén
nagyértékű előadást a *Biblia értékéről*. Ezt a nagyon fontos kér-
dést a mai szellemi élet hullámaiba állította be és kimutatta, mi-
lyen lelkesítő, ihletet adó erő van a Szentírásban. Az előadások
megérdemlik, hogy nyomtatásban is megjelenjenek. A felolvasó
üléseken, melyek vallásos jellegűek voltak, minden alkalommal
Dr. Kiss Elek ügyvezető-alelnök tartott érdekes megnyitó és be-
záró beszédet. Imát mondottak Ürmösi József püspöki titkár, Csifó
Nagy László központi szolgálatra beosztott lelkész és Benczédi
Pál vallástanár. Minden alkalommal a teológiai akadémiai dalárda
énekével zárult a vallásos felolvasó ülés.

A küüllőköri Dávid Ferenc Fiókegylet haranglábi
emlékünnepe. A küüllőköri Dávid Ferenc Fiókegylet 1938
nov. 17-én Haranglábban nagyszabású emlékünnepe't rendezett.
A nap jelentőségét és az emlékünnepe' értékét nagyban emelte
az is, hogy ugyancsak ezen a napon tartotta közgyűlését a kü-
üllőköri lelkészkör és tanítói egyesület is.

Erre a napra ünneplőbe öltözött a kicsiny unitárius egyház-
község s úgy várta a köri vendégeket. Már 9 órakor (d. e.) meg-
élénkült a falu, melyet a környékről érkezők csoportja lepett meg.
S ez időponttól kezdve a késő délutáni órákig gazdag lelki forrá-
sok mellett nyert üdülést az egyistenimádók hívő serege.

A papi és tanítói testület külön-külön tartotta meg a maga
műsoros gyűlését, melyet 10 órakor ünnepi istentisztelet szakított
félbe. Ezen imát és egyházbeszédet Deák Berta erzsébetvárosi s.
lelkész nő mondotta. Lebilincselő volt a beszéd, mely a szeretet
igazságának erejét dicsőítette a jogi igazság felett s az unitárius
vallás felszabadító légkörébe emelte a lelkeket.

Ebéd után a testületi gyűlések befejezését követte az emlék-

ünnepély, melyet a gyülekezeti ének s Mátyás Gergely esperes imája, majd Szathmáry Gyula köri f. ü. g., egyleti elnök megnyitó beszéde nyitott meg. Kiss Tihamér ádámosi lelkész alkalmi felolvasást tartott. Szavaltak: Jóó Ferenc helybeli ifju, Cirmai Zsuzsa isk. leány és Kiss Zoltán dicsőszentmártoni s. lelkész. Felolvasott a nevelésköréből Kozma Endre m.-sárosi tanító. Dicsőszentmártoni tanítónő énekszólóját hegedűn Kiss Zoltán s. lelkész és orgonán Török János ig. tanító kísérte. Az emlékünnepélyt Pál Tamás egyleti ügyvezető alelnök szavai zárták be. Az ünnepély rendezésért meleg szavakkal mondott köszönetet a templomban Major Sándor helybeli lelkész és künn a templom udvarán egy kilencvenéves kedves öreg, aki fiatalos lendülettel üdvözölte az egybesereglett vendégeket. Mély lelkiélmények közepett oszlott szét az ünneplő közönség.

Jegyző.

A háromszékköri Nőkészövetségé 1938 november 27-én tartotta évi rendes közgyűlését a sepsiszentgyörgyi imaházban nagy érdeklődés mellett. A hivatalos kiküldötteken kívül a falvakból nagyon sokan vettek részt a gyűlésen, ami azt jelenti, hogy a nagy Dávid Ferenc követőiben él a vallásos összetartás érzése. A gyűlés *Dr. Kovács Lajos* helybeli lelkész imájával kezdődött. Azután *Rostás Dénesné* köri elnöknő a gyűlést megnyitotta. A titkári jelentésből láttuk, hogy a háromszékköri unitárius nők komoly, buzgó munkát végeznek. Énekelt *Tana Buba, Tana Sárika* orgonakisérete mellett. „*Nők a nagy városban*“ címmel felolvasást tartott *Kovács Endréné* bukaresti nőszövetségi tag. Szavalt: *Tana Rákhel* bölöni nőszövetségi tag. Énekszóló: *Előadta Veres Judith, Gál Vilmos* ur orgonakisérete mellett. Szavalt: *Pap Endre*. Közben istentisztelet volt, mely alkalommal *Rostás Dénes* kálnoki lelkész mondott magasszárnyalású beszédet. Gyűlés végzetével *Kovács Lajos* köri esperes meleg szavakkal köszönte meg a nőszövetségek odaadó munkáját és Isten áldását kérte a további munkára! Dicséretet érdemel a sepsiszentgyörgyi *unitárius Nőkészövetségé* azért a szives vendéglátásért, amellyel a vidékről beérkezett vendégeket fogadta. Nagy áldozatkészségre vall a gazdagon megterített asztal, mely a vendégeket tisztelettel látta el.

Pálné Osváth Margit, köri nőszöv. titkárs.

Az Unitárius Közlöny előfizetési ára évi 36 lej. A D. F. E. évi rendes tagsági díja 60 lej. A D. F. E. örökös alapítói díja 1000 lej. A rendes- és alapító-tagok egyleti tagsági jogaik gyakorlása mellett kapják az Unitárius Közlönyt is. Az előfizetési díj csak a Közlönyre jogosít. Kívánatos tehát, hogy mindenki lépjen be az egylet tagjai sorába s díjait rendezze. Egyleti jogait csak az gyakorolhatja, aki tagsági díjait rendezte. Előfizetés külföldre 90 lej. Minden pénzküldemény *Gálfi Lőrinc* pénztáros címére küldendő Cluj, Calea Marechal Foch 12.

Az unitárius Zsinati Főtanács 1938 október 2–4 napjain Kolozsváron tartott püspök beiktatással és lelkes-szenteléssel egybekötött évi rendes ülésének Jegyzőkönyve. Szerkesztette; Dr. Kiss Elek egyházi főjegyző.

Régóta nem olvastunk ilyen terjedelmes és tartalmas főtanács-i jegyzőkönyvet. Ez a jegyzőkönyv nagy eseményeket örökít meg és egyike a legtartalmasabb zsinati főtanács-i jegyzőkönyveknek. A püspökbeiktató és papszentelő ünnepélyek valóban a legmélyebb lelki ünnepek és legemelkedettebb gondolatok között folytak le. A püspökbeiktatást és papszentelést lapunk októberi számában ismertettük, azért erre a mély hatást tett és egyháztörténelmünkre oly fontos tényre ezidőszert nem terjedünk ki.

A zsinati főtanács-i ülést Dr. Gál Miklós főgondnok nemes egyszerűséggel és bizalmat biztosító meggyőződéssel előadott beszéddel nyitotta meg, melyben különösen a gazdasági megerősödés kérdését hangsúlyozta ki. A főlelelő ünnepiességeken kívül a Főtanács behatóan foglalkozott a gazdasági kérdésekkel, a Bors-hagyatékkal s az E. K. Tanácsnak erre vonatkozó intézkedéseit jóváhagyta. Jóváhagyóan vette tudomásul a Főtanács az E. K. T., Jóságfelügyelőség, Nevelésügyi-, Misszió-, Nyugdíjbizottság jelentéseit és több gyakorlati módosítást eszközölt a szabályzatokon.

A válaszlásokról már korábban megemlékeztünk a főtanács-i jegyzőkönyvben olvasottak a bizalom nyugodt érzését ébresztik lelkünkben. Az egyház élén hivatásukat átélő férfiak állanak; az egyház jelen és jövő állapota azt kívánja, hogy tettel, áldozattal az élő vallásosságnak eme jeleivel kövessük őket.

Vári Albert: Kereszténység és unitarizmus. Azt a kérdést világítja meg szépen, megkapóan és a történelmi alatt kialakult különböző felfogások rövid ismertetésével, hogy kik a keresztények? Arra az eredményre jut, hogy a kereszténység mivolta nemcsak történelmi, hanem *értékfogalom*. „Ez lelki magasztalat, belső javakat, erkölcsi értékeket, jézusi igazságok követését jelenti. Aki ezekkel bir, az legyen bár kitagadott eretnek, mégis keresztény; aki ezekkel nem bir, az legyen bár püspök vagy pápa, mégsem keresztény. Amint lelki javaimat senki sem veheti el, úgy a keresztény jelleget sem tagadhatja meg tőlem.“ „Az unitarizmus útmutatás az igazi keresztény élethez, s akik az általa megjelölt utakon járnak, azok — bármit mondjon a világ — jó keresztények, s minél jobb unitárius valaki, annál inkább meg-

közelíti a kereszténység erkölcsi és vallási eszményeit“. Megállapításait mi is mind aláírjuk. Az értékes füzetet olvasóink szives figyelmébe ajánljuk.

Dr. Gyulai Zoltán: Fizikai világ és szellemiség. Különlenyomat a Keresztény Magvetőből. Igen tanulságos füzet, amely arra ad feleletet, hogy materialista (anyagelvű) alapon megoldható-e a szellemiség kérdése? Ugyanis a múlt század hatvanas éveitől kezdve az anyagelvűség tana valóságos divatos tan volt, amelynek sokan bedűltek. Ezen az alapon építette fel Haeckel a jénai természettudós *monista* (egységre visszavezető) világszemléletét, melyben azt állította, hogy: Isten, szabadság és halhatatlanság a világ legnagyobb babonái. Dr. Gyulai Zoltán debreczeni egyetemi tanár éppen a legújabb természettudományos megállapítások alapján bizonyítja be, hogy a fizika és kémia még a maga tárgykörébe eső kérdések teljességét sem képes megoldani. Az ilyen fogalmakat, mint érzelem, hit, áhitat, lelkesedés, hősiesség stb. a fizika nem tud működésbe vonni, bár minden fizikus előtt világos a jelentésük. Ezeknek az emberi életben oly nagy szerepük van, hogy nem nagyítunk, midőn azt mondjuk, hogy az emberi életnek ezek teszik ki a leglényegesebb, értékesebb, nemesebb részét. Az emberi életnek kettős oldala van: egy anyagi és egy szellemi. Ezek egymásból nem vezethetők le és egyik sem hanyagolható el. Az anyagelvűségre épített kommunista államrendszer nagy szerencsétlenség, mert hamis alapokra épült, egyoldalú, a szellemiséget, a lelkeséget nem ismeri el a maga helyén. Az értékes tanulmány Laotsenak, a kínai bölcsnek eme mondásával végződik: A névvel nevezhetőn túl van a világ kezdete, a nevezhetőn eminnen — a formák világában — az élőlények bölcsője. Ez az egység a nagy titok: fizikai világ és szellemiség.

A világosan, tudományos alappal, de mégis érthetően megírt szép tanulmány a vallás és természettudomány jelentőségét nagyszerűen egymás mellé állítja. Egyik nem öli meg a másikat, mert mindkettőnek meg van az értéke, köre és jelentősége. A nagyértékű füzetet olvasóink szives figyelmébe ajánljuk. B. P.

Szerintem a legszebb hódolat, mellyel Istennek adózni lehet az, ha harag nélkül kelünk védelmére, valamint hogy az a legméltatlanabb kép, melyet festhetünk róla, ha bosszudllónak, dühöngőnek festjük. Ó maga az Igazság: az igazságnak nincsenek szenvedélyei. Voltaire.

A szépség lélek nélkül az aranyporhoz hasonló, mely a lepke szárnyain csillog, s lesodorva kellelten hamuvá lesz. Kisfaludy.

A mi a szépet illeti, az a fődolog, hogy a faj tiszta legyen s megmentve az emberi kéz csonkító működésétől. A ló levágott farkkal s lenyírt sörénnyel, egy kutya kurtított fülekkel, egy fa, melynek legderekből ágai lenyesettek, többije pedig gömbölyű formába szorítottatott, s leginkább a leányka, kinek teste gyermeksége óta füzövállak által eltorzítottatott, — mindezek olyatén dolgok, miktől elfordul a jó izlés, s mik csak a philisterek szépség-kátéjába valók. Goethe.

Új esztendő a püspök urnál.

A kolozsvári unitáriusok új évi istentisztelet után megjelentek Dr. Varga Béla püspök urnál, hogy üdvözöljék a főpásztort. A megjelent tisztelgő közönség nevében Dr. Kiss Elek egyházi főjegyző mondott tartalmas, gondolatokban gazdag üdvözlő beszédet. A püspök ur köszönetét fejezte ki az üdvözléért, szeretetéről biztosította az unitárius vallásközönseget s az egyház érdekében kifejtendő munkára, egyetítésre hívta fel a figyelmet. Ezekkel a gondolatokkal kívánt boldog új esztendőt egyházunk minden tagjára és kérte Isten áldását szeretett egyházunkra.

Alapítvány a székelykeresztúri főgimnázium javára.
Dr. Elekes Domokos főgondnok a székelykeresztúri főgimnázium javára 100.000 (Egyszázezer) lejes alapítványt tett. A tett mindenél ékebben beszél.

Dr. Gál Miklós főgondnok a Dávid Ferenc Egylet javára 200 lejt adományozott. Köszönet érte.

Hálás köszönetet mondok mindazon kedves atyámfiainak, akik édesapám elhunytá alkalmával részvétüket és együttérzésüket szivesek voltak kifejezni. Kolozsvár, 1939 január hó.

Dr. Varga Béla, unitárius püspök és családja.

Köszönetnyilvánítás. *Özv. Fazakas Lajosné* és gyermekei, valamint *Szabó Rezső* és gyermekei köszönetet mondanak mindazoknak a barátoknak, jóakaróknak és ismerősöknek, akik őket felkeresték részvétel nyilvánító és vigasztaló soraikkal és a temetési szertartáson résztvettek a hőn szeretett fiu, testvér és sógor *Fazakas Béla* abrudbányai lelkész, valamint a felejthetetlen drága leány, testvér és feleség *Szabó Rezsóné* elhunytá alkalmával.

Olvasóinkhoz. Az új év alkalmával arra kérjük olvasóinkat, tagtársainkat, hogy előfizetésüket, tagdíjaikat sziveskedjenek rendezni. Egy lapvállalat csak akkor állhat fenn, ha meg van hozzá a szükséges anyagi alap. Aki a lapot elfogadja és nem rendezi a díjait, öntudatlanul is kárt okoz az unitárius ügynek. — A lelkészek mindenütt szivesen elősegítik a pénz beküldésének ügyét.

— Lakásváltoztatást és a lap elmaradását kérjük bejelenteni. Mostanság a posta a kisebb városokban is megkivánja, hogy az utca és házszám fel legyen tüntetve. — Tudósítóinkat kérjük, hogy nyugtázásokat ne küldjenek, mert ezidőszereint nem közölhetjük.

Elszámolás az 1939. évi naptárakkal. A naptár szerkesztősége arra kéri azokat, akik a naptárak eladását szivesek voltak vállalni, hogy január hó 15-ig jelentsék közreműködésük eredményét, valamint azt is, hogy a költségeket mikor és mi módon kívánják rendezni. Kéri továbbá azokat, akik vasuti áruban mások számára naptárakat kaptak, sziveskedjenek jelenteni, hogy ki mennyit vitt és mennyibe került a vasuttól való beszállítás költsége. Ha ezeket az adatokat megkapja a szerkesztőség, az elszámolás rendben fog menni.

Óvás. Az Unitárius D. F. E. arról értesült, hogy egy meg nem bizott egyén az egylet kiadványait, nevezetesen az 1939-ik évi naptárt árusítja. Az árusítás alkalmával a naptár árán felül nagyobb összegeket kér a szegények segélyezésére azzal az ürüggyel, hogy neki az egylet vezetőségétől felhatalmazása van. Ezzel a trükkel egyeseket és intézményeket több esetben hecsapott. Az egylet vezetősége értesíti a közönséget, hogy az Unitárius Naptár ára 12 lej, aki ennél többet kér az csaló és azt sziveskedjék nekünk bejelenteni, mert a csalást elkövető egyén nem is tőlünk kapta a naptárt, hanem azt is kerülő úton. A D. F. E. nem is foglalkozik jótekonysággal, az a Nőegylet hatáskörébe tartozik. A naptár árusításával az egylet tényleg bizott meg egyeseket, de ők a rendes 12 lej áránál többet nem kérnek. Kérjük tehát a közönséget, hogy a csalás megakadályozására tegyen meg mindent és akit becsaptak, sziveskedjék az egylet vezetőségénél bejelenteni.

Házasság. Nagy Zoltán temesvár—aradi s.-lelkész 1938 évi december hó 31-én házasságot kötött *Weszely Ibolyka* urleánnyal. Isten áldása legyen életükön.

1939 évi január havi vásárok. O vasóinknak jó nagy része a gazdaközönség köréből kerül ki, akikre nézve nagyon fontos, hogy tudják: mikor vannak az országos vásárok. A vásárok idejére vonatkozóan eddig elé a naptárakban nagy zavar volt és sok tévedés van a jelen évben is. A nemzetgazdasági miniszterium az 1938 év folyamán a vásárokat felülvizsgálta s egyes megyékben (Fogarás, Hunyad, Szörény és Szilágy) véglegesen rendezte is. A vásárokat ezután minden hónapban napok szerint közölni fogjuk.

Január 2-án: Farkasaszó, Kézdivásárhely, Szélcseg. **3-án:** Háromalmás, Kisapold, Toldalag. **4-én:** Kápolnás, Margitta, Szilágyillésfalva. **5-én:** Turterebes. **6-án:** Bályok, Nagyiklód, Nagylak, Sárosmagyarberkesz, Teregova. **7-én:** Csikszépviz, Felsőszilvágy, Keresd, Maroseperjes, Marosváralja, Mezőrűcs. **8-án:** Borosjenő, Csermő, Csokmány, Csucsá. **9-én:** Borgóprund, Kőhalom, Nagysomkut, Nyárádköszvényes. **10-én:** Buza, Dombó, Gertényes, Hadad, Illyefalva, Kolozsvár, Maroshévíz, Nagy-

bánya, Nyárárdfő, Radnót. **11-én:** Felvinc, Kiszető, Lupsa, Magyarcséka, Sülemed. **12-én:** Batiz, Rozsnyó, Szászkezd, Szilágy-nagyfalu, Szováta, Zerénd. **13-án:** Bonczhida, Nagyszalonta, Óraljaboldogfalva. **14-én:** Déva, Körösfeketető. **15-én:** Dragomérfalva, Lövéte, Magyar-nemegye, Nagysajó, Szinye. **16-án:** Csákgigorbó, Zám. **17-én:** Klopodia, Kraszna, Marosvásárhely, Szamoskrassó. **18-án:** Korond, Vajdarécse, Zsidve. **19-én:** Batiz, Déda, Magyarláros, Pusztahidegkuti, Szathmár. **20-án:** Buziásfürdő, Cserge, Nagysármás, Ohábaforogács, Zágor. **21-én:** Erdőszentgyörgy, Nagybacon, Világos. **22-én:** Gyimesbükk, Kál, Mezőméhes, Semesnye, Székudvar. **23-án:** Gátalja, Kraszna-bétek, Nagykároly, Siklód, Teles. **24-én:** Barafalu, Gyergyóalfalu. **25-én:** Bereczk, Csikkozmas, Gyalakuta, Hodos, Nagyenyed, Nagy-Ilva, Rozsnyó, Szászkeresztur, Szekesút. **26-án:** Hosszuaszó, Karánsebes, Zilah. **27-én:** Bátos, Erzsébetváros, Ópécska. **28-án:** Bánfihunyad, Kürtös, Mezőszentmihály. **29-én:** Szászsebes. **30-án:** Halmi, Körpöd, Maroshévíz, Síkula, Szakállasdombó. **31-én:** Aranyosmedgyes, Teke. — Ha a vásár ünnepnapra esik, rendszerint a kövekező nap tartják meg. Az időközben történt változtatásokról a községi előjáróságot értesíteni szokták.

Postatarifa. Egyszerű levél 20 grammig helyben: 4, bel-földön: 6, szomszéd országokba: 8, más országba: 12 lej. Belföldi levelek után 1 repülőbélyeg. Külföldi levelek mentesek a repülőbélyeg alól. — Egyszerű levelezőlap belföldön: 3.50 lej + 50 bani repülőbélyeg. Képeslap belföldön: 3.50 + 2 lej képbélyeg + 1 lej repülőbélyeg. Egyszerű vagy képeslap szomszéd-országokba: 5, más országokba: 7 lej. Válaszoló levelezőlap belföldön: 7, szomszédos országokba: 10, más országokba: 14 lej. Nyomatványok 50 gr.-ig: belföldön 1 lej + 50 bani repülőbélyeg, szomszédos országokba: 1.50, más országokba: 2.50 lej. Áruminták 100 gr.-ig belföldön: 3, külföldön: 6 lej. Az ajánlás díj a fel-tüntetett díjakon kívül esetenként bel- és külföldre: 10 lej. Aján-lott küldemények térti vevényeiért: a) a feladásnál belföldön: 10 + 2 lej repülőbélyeg, külföldön: 10 lej, b) feladás után bel-földön: 10 + 2 lej repülőbélyeg, külföldön: 35 lej. — Egy reklamációs úrlap belföldön: 10 lej, külföldre: 18 lej. — Csomagok belföldön: 20 kg.-ig minden megkezdett kiló 8 lej, szomszédos megyékbe: 6 lej, helyben, vagy a megye területén: 4 lej. Minden csomagnál a vevényért: 1 lej. Szállítólevél Románia területére: 5.25 lej. — Pénzesutalványi úrlap 1000 lejig: 3+1 lej repülőbélyeg, minden 1000 lejen felül pedig 4+1 lej repülőbélyeg fizetendő.

oo

Az „Unitarius Közlöny“ megjelenik havonta.

oo
Felelős szerkesztő: Benczédi Pál, Cluj, Colegiul Unitarian.

Tipografia „Pallas“ könyvnyomda Cluj, Strada Vlăhuța 3.